

Jaarrekening 2022

Jaarrekening 2022

3 Geconsolideerde jaarrekening

- 3 Geconsolideerde balans per 31 december 2022
- 4 Geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2022
- 5 Geconsolideerd kasstroomoverzicht
Overzicht totaalresultaat 2022
- 6 Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022
- 15 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022
- 22 Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2022

24 Jaarrekening van de Organisatie TNO

- 24 Balans van de Organisatie TNO per 31 december 2022
- 25 Winst-en-verliesrekening 2022 van de Organisatie TNO
- 26 Grondslagen
- 27 Toelichting op de balans per 31 december 2022
- 31 Toelichting op de winst-en-verliesrekening 2022

33 WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

39 Gegevens deelnemingen

Overige gegevens

40 Resultaatbestemming

41 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

44 Colofon

Geconsolideerde balans per 31 december 2022

(in € x duizend)

na resultaatbestemming		31-12-2022		31-12-2021	
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	1	2.470		2.941	
Materiële vaste activa	2	233.392		219.907	
Financiële vaste activa	3	16.857		14.400	
			252.719		237.248
Vlottende activa					
Vorraden		243		276	
Vorderingen	4	174.932		158.222	
Liquide middelen	5	352.176		373.612	
			527.351		532.110
Totaal			780.070		769.358

		31-12-2022		31-12-2021	
Groepsvermogen					
Algemene reserve	6	329.526		327.156	
Wettelijke reserve	7	6.198		5.326	
Bestemmingsreserves	8	39.073		41.822	
			374.797		374.304
Voorzieningen	9		15.087		14.747
Langlopende schulden	10		45.896		29.199
Kortlopende schulden	11		344.290		351.108
Totaal			780.070		769.358

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2022

(in € x duizend)

		2022	2021
Omzet	12	590.704	559.905
Overige bedrijfsopbrengsten	13	17.327	12.580
Bedrijfsopbrengsten		608.031	572.485
Directe projectkosten	14	-72.474	-65.924
Personele lasten	15	-392.617	-362.413
Afschrijving immateriële vaste activa		-471	-470
Afschrijving materiële vaste activa	16	-23.302	-24.230
Bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	16	-1.113	0
Overige bedrijfslasten	17	-120.314	-93.901
Bedrijfslasten		-610.291	-546.938
Bedrijfsresultaat		-2.260	25.547
Financiële baten en lasten	18	377	-1.094
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen		-1.883	24.453
Vennootschapsbelasting	19	1.080	-5.690
Resultaat deelnemingen	20	1.296	26.684
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen		493	45.447
Belang derden		-	-
Nettoresultaat		493	45.447

	2022	2021
Resultaatbestemming:		
Nettoresultaat	493	45.447
Dotatie aan:		
- wettelijke reserve	-	-
- bestemmingsreserve nieuwbouw defensie	-6.915	-8.364
	-6.915	-8.364
Onttrekking aan:		
- wettelijke reserve	-872	12.667
- bestemmingsreserve nieuwbouw defensie	9.664	4.428
	8.792	17.095
Resultaat na mutaties bestemmingsreserves	2.370	54.178
Mutatie algemene reserve	-2.370	-54.178
	-	-

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(in € x duizend)

		2022	2021
Bedrijfsresultaat	-2.260		25.547
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	471		470
Afschrijvingen op materiële vaste activa	24.415		24.230
Boekresultaat afstoting vaste activa	5.926		-
Mutatie voorzieningen	340		1.050
Mutatie werkkapitaal, exclusief liquide middelen	12.700		567
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	41.592		51.864
Ontvangen interest	212		462
Ontvangen dividend	750		-
Betaalde interest	-1.550		-1.751
Vennootschapsbelasting	-5.874		-1.893
Kasstroom uit hoofde van operationele activiteiten		35.130	48.682
Investeringsactiviteiten			
Investeringsactiviteiten in materiële vaste activa	-51.974		-44.444
Investeringsactiviteiten in financiële vaste activa	-2.436		-1.339
Desinvesteringen materiële vaste activa	-1.969		277
Verkoop deelnemingen	93		33.728
Ontvangen aflossingen	150		613
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-56.136	-11.165
Financieringsactiviteiten			
Opgenomen leningen	-		1.457
Aflossingen op leningen	450		-200
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-450	1.257
Kasstroom boekjaar		-21.456	38.774
Liquide middelen per 1 januari		373.612	334.828
Kasstroom boekjaar		-21.456	38.774
Koersverschillen		20	10
Liquide middelen per 31 december		352.176	373.612

Overzicht totaalresultaat 2022

(in € x duizend)

	2022	2021
Overzicht totaalresultaat		
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen	493	45.447
Totaalresultaat	493	45.447

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

Grondslagen

1.1 Algemeen

TNO verbindt mensen en kennis om innovaties te creëren die de concurrentiekracht van bedrijven en het welzijn van de samenleving duurzaam versterken.

Naam: Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek TNO.

Rechtsvorm: Publiekrechtelijke rechtspersoon met wettelijke taak.

KvK nummer: 27376655

De statutaire vestigingsplaats van TNO is Delft.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar.

Toegepaste standaarden

TNO past de richtlijnen voor de opstelling van de jaarrekening van TNO toe zoals opgenomen in de Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO geven als hoofdlijn Titel 9, boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan. In een aanvullende aanwijzing, per brief d.d. 21 februari 2014 met kenmerk OWB/FO/ 2004/8195, is door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 271 'Personeelsbeloningen' niet van toepassing verklaard voor TNO. Specifiek gezien worden de bepalingen uit hoofde van pensioenen niet van toepassing verklaard, TNO vormt wel een verplichting voor vakantiegeld en vakantie-dagen alsmede een voorziening jubileumuitkeringen.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor de uitvoering van de Wet normering topinkomens (WNT) heeft TNO zich gehouden aan de Beleidsregels toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Vergelijkende cijfers

In deze jaarrekening wordt het saldo van alle onderhanden projecten niet meer als één totaal in de balans gepresenteerd (RJ221.409). Het saldo van een onderhanden project wordt zover dit een debetstand (creditstand) vertoont, verwerkt als een actief

(verplichting). De vergelijkbare cijfers over 2021 zijn, waar nodig, aangepast ter verbetering van de vergelijkbaarheid met de cijfers over 2022.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

1.2 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen historische kostprijs.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de onderneming. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

1.3 Grondslagen voor consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de Organisatie TNO en haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend dan wel waarover de centrale leiding bestaat. Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de onderneming een meerderheidsbelang heeft, of waarin op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Hierbij worden mede in aanmerking genomen de financiële instrumenten die potentiële stemrechten bevatten indien deze economische betekenis hebben. Belangen die uitsluitend worden aangehouden om te vervreemden worden niet geconsolideerd indien bij verwerving al het voornemen bestaat om het belang af te stoten, de verkoop binnen een jaar waarschijnlijk is en aan de andere indicatoren daartoe wordt voldaan. Deze belangen worden opgenomen onder de vlottende activa, onder effecten (slechts aangehouden om te vervreemden). Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend.

De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden opgesteld volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de groep. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij het minderheidsbelang van derden afzonderlijk tot uitdrukking is gebracht.

Indien de aan het minderheidsbelang van derden toerekenbare verliezen het minderheidsbelang in het eigen vermogen van de geconsolideerde onderneming overtreffen, dan wordt het verschil, alsmede eventuele verdere verliezen, volledig ten laste van de meerderheidsaandeelhouder gebracht. Het aandeel van derden in het resultaat wordt afzonderlijk als laatste post in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening in aftrek op het groepsresultaat gebracht.

Een overzicht van de in de consolidatie opgenomen groepsmaatschappijen, alsmede de niet-geconsolideerde deelnemingen, is opgenomen in de toelichting op de enkelvoudige jaarrekening.

1.4 Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden in de desbetreffende functionele valuta van de groepsmaatschappijen omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Bedrijfsuitoefening in het buitenland

De activa en verplichtingen van bedrijfsuitoefening in het buitenland, met inbegrip van goodwill en bij consolidatie ontstane reële waardecorrecties, worden in euro's omgerekend tegen de geldende koers per verslagdatum. De opbrengsten en kosten van buitenlandse activiteiten worden in euro's omgerekend tegen de gemiddelde wisselkoers over de verslagperiode, wat een goede benadering is van verwerking tegen de koers per transactiedatum.

Valutaomrekeningsverschillen worden verwerkt in de reserve omrekeningsverschillen. Als een buitenlandse activiteit geheel of gedeeltelijk wordt verkocht, wordt het desbetreffende bedrag uit de reserve omrekeningsverschillen overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening.

1.5 Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten (overige) vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten bij de vervolgwaaarding niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

Verstreckte leningen, (overige) vorderingen, opgenomen leningen, crediteuren en overige te betalen posten

Deze financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Voor kortlopende vorderingen en verplichtingen waar geen expliciete rente wordt berekend en sprake is van korte looptijden, is het effect van het disconteren in het algemeen gering. Voor deze posten is de nominale waarde gehanteerd als invulling van de grondslag geamortiseerde kostprijs.

Bij verstreckte leningen en (overige) vorderingen wordt indien noodzakelijk de waardering aangepast voor bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Uitgestelde belastingvorderingen worden gewaardeerd op contante waarde.

Opgenomen langlopende leningen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Bij de vervolgwaaardering vindt waardering tegen geamortiseerde kostprijs plaats.

Afgeleide financiële instrumenten

Afgeleide instrumenten worden gewaardeerd op kostprijs of lagere marktwaarde, tenzij hedge accounting onder het kostprijs hedge model wordt toegepast.

TNO maakt in beperkte mate gebruik van valutatermijntransacties om valutarisico's af te dekken, die voortvloeien uit in- en verkooptransacties. Indien valutacontracten worden afgesloten ter afdekking van monetaire activa en passiva, wordt kostprijs hedge accounting toegepast. Hedge accounting wordt toegepast om te bereiken dat de in de winst-en-verliesrekening verantwoorde resultaten als gevolg van de omrekening van de monetaire posten worden gecompenseerd met waardewijzigingen van valutacontracten tegen de contante koers op de rapporteringsdatum. Het verschil tussen de contante koers op afsluitdatum van het valutatermijncontract en de termijnkoers wordt via de winst-en-verliesrekening geamortiseerd over de looptijd van het valutatermijncontract.

Indien kostprijs hedge accounting wordt toegepast vindt eerste waardering plaats tegen reële waarde. Zolang het afgeleide instrument betrekking heeft op afdekking van het specifieke risico van de toekomstige transactie die naar verwachting zal plaatsvinden, vindt geen herwaardering van dit instrument plaats. Zodra de verwachte toekomstige transactie leidt tot verantwoording in de winst-en-verliesrekening, wordt de met het afgeleide instrument samenhangende winst of het met het afgeleide instrument

samenhangende verlies in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Indien de afgedekte positie van een verwachte toekomstige transactie leidt tot de opname in de balans van een niet-financieel actief past de onderneming de kostprijs van dit actief aan met de afdekkingsresultaten die nog niet in de winst-en-verliesrekening zijn verwerkt.

Indien afgeleide instrumenten aflopen of worden verkocht, worden de afdekkingsrelaties beëindigd. De cumulatieve winst die of het cumulatieve verlies dat tot dat moment nog niet in de winst-en-verliesrekening was verwerkt, wordt als overlopende post in de balans opgenomen totdat de afgedekte transacties plaatsvinden. Indien de transacties naar verwachting niet meer plaatsvinden, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening.

TNO documenteert de hedgerelaties in specifieke hedgedocumentatie en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat geen sprake is van over-hedges.

1.6 Immateriële vaste activa

Goodwill wordt bepaald als het positieve verschil tussen de verkrijgingsprijs van de deelnemingen en het belang van de Organisatie TNO in de netto reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva van de overgenomen partij – verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Afschrijving van de goodwill vindt plaats over de verwachte economische levensduur van de verworven deelneming.

De overige immateriële vaste activa hebben betrekking op ontwikkelingskosten. Deze worden geactiveerd voor zover deze betrekking hebben op commercieel haalbaar geachte projecten. De ontwikkeling van een immaterieel vast actief wordt commercieel haalbaar geacht als het technisch uitvoerbaar is om het actief te voltooien, de onderneming de intentie heeft om het actief te voltooien en het vervolgens te gebruiken of te verkopen is (inclusief het beschikbaar zijn van adequate technische, financiële en andere middelen om dit te bewerkstelligen), de onderneming het vermogen heeft om het actief te gebruiken of te verkopen, het waarschijnlijk toekomstige economische voordelen zal genereren en de uitgaven gedurende de ontwikkeling betrouwbaar zijn vast te stellen. Ontwikkelingskosten worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Zij omvatten voornamelijk de salariskosten van het betrokken personeel en van derden gekochte kennis, c.q. aan derden betaalde kosten van onderzoek en ontwikkeling, licentierechten en softwareprogramma's. De geactiveerde kosten worden na beëindiging van de ontwikkelingsfase afgeschreven over de verwachte gebruiksduur, welke in principe de

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

vijf jaar niet te boven gaat. De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire methode. Voor het nog niet afgeschreven deel van de geactiveerde ontwikkelingskosten wordt een wettelijke reserve gevormd.

1.7 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa in eigen gebruik worden gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs), verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing cumulatieve bijzondere waardeverminderingen en vermeerderd met eventuele overige kosten om het actief op zijn uiteindelijke plaats te krijgen. Er zijn geen rentekosten in de, tegen de vervaardigingsprijs gewaardeerde, materiële vaste activa opgenomen. Indien sprake is van uitgaven, die worden gemaakt na eerste verwerking, en voldoen aan de activeringscriteria, zijn deze als onderdeel van de kostprijs van het materieel vast actief verwerkt.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Op bedrijfsterreinen en op materiële vaste activa in aanbouw en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven. Indien de verwachting omtrent de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord.

Indien voor een materieel vast actief sprake is van kosten die samenhangen met verplichtingen inzake ontmanteling en verwijdering van het actief en het herstel van het terrein waar het actief zich bevindt en deze verplichting wordt veroorzaakt door het neerzetten van het actief, worden deze kosten van herstel opgenomen als onderdeel van de boekwaarde van het actief, en gelijktijdig wordt een voorziening opgenomen voor hetzelfde bedrag. Buiten gebruik gestelde materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de boekwaarde dan wel de lagere opbrengstwaarde. Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen na vervreemding of wanneer geen toekomstige prestatie-eenheden van het gebruik of de vervreemding worden verwacht. De bate of last die voortvloeit uit de desinvestering wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

1.8 Financiële vaste activa

Niet geconsolideerde deelnemingen waarin de groep invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Voor de bepaling of sprake is van invloed van betekenis worden de financiële instrumenten die potentiële stemrechten bevatten, indien deze economische

betekenis hebben, mede in aanmerking genomen. Overeenkomstig de vermogensmutatiemethode worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van de groep in de nettovermogenswaarde. De nettovermogenswaarde wordt vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen; haar aandeel in de directe mutaties in het eigen vermogen van de deelneming vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in deze jaarrekening en verminderd met haar aandeel in de dividenduitkeringen van de deelnemingen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de groep in het resultaat van de deelnemingen opgenomen. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de positieve resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen. Het aandeel van de groep in de rechtstreekse vermogensvermeerderingen en -verminderingen van de deelnemingen wordt ook in de wettelijke reserve opgenomen.

Na toepassing van de vermogensmutatiemethode bepaalt de groep of het noodzakelijk is om voor de deelneming een verlies wegens bijzondere waardevermindering op te nemen. De groep bepaalt op elke balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn dat de deelneming een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Als dat het geval is, berekent de groep het bedrag aan bijzondere waardevermindering als zijnde het verschil tussen de realiseerbare waarde en de boekwaarde van de deelneming. Dit bedrag verantwoordt zij in de winst-en-verliesrekening.

Indien de waarde van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, wordt deze methode niet langer toegepast en blijft de deelneming bij ongewijzigde omstandigheden op nihil gewaardeerd. Hierbij worden andere langlopende belangen in de deelneming die feitelijk worden aangemerkt als een onderdeel van de netto-investering, ook meegenomen. Indien en voor zover geheel of gedeeltelijk voor de schulden van de deelneming wordt ingestaan respectievelijk een feitelijke verplichting bestaat de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening opgenomen.

Een vervolgens verkregen aandeel in de winst van de deelneming wordt pas weer verwerkt indien en voor zover het cumulatief niet-verwerkte aandeel in het verlies is ingelopen.

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs minus eventuele bijzondere waardeverminderingen. Het dividend wordt als resultaat aangemerkt en verwerkt onder de financiële baten en lasten.

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

Resultaten uit transacties met en tussen niet-geconsolideerde deelnemingen die tegen nettovermogenswaarde gewaardeerd worden, worden proportioneel verantwoord. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen kostprijs worden gewaardeerd, worden volledig verantwoord tenzij zij in wezen niet zijn gerealiseerd. De leningen aan niet-geconsolideerde deelnemingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder financiële baten en lasten.

1.9 Bijzondere waardeverminderingen

De groep beoordeelt op elke balansdatum of een niet-financieel actief of een groep van niet-financiële activa een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. De groep beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardevermindervingsverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoop-overeenkomst; als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Wanneer er geen actieve markt is, wordt de opbrengstwaarde ontleend aan algemeen aanvaarde waarderingmodellen. Deze modellen worden bevestigd door een multiple van de winst, koersen van beursgenoteerde vennootschappen en andere beschikbaar reële waarde indicatoren. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief of de kasstroom-genererende eenheid. Vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet voor belastingen wordt gehanteerd, waarbij de tijdswaarde op basis van de marktverwachtingen en de specifieke risico's van het actief zijn meegenomen. De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden.

De groep beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn of een voorheen genomen bijzondere waardevermindering van een vast actief niet meer bestaat of is afgenomen. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief of kasstroomgenererende eenheid vastgesteld. Een voorheen verwerkte bijzondere waardevermindering wordt alleen teruggenomen als de aannames gebruikt voor het bepalen van de realiseerbare waarde zijn gewijzigd sinds de laatste bijzondere waardevermindering.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord. Een bijzondere waardevermindering van goodwill wordt niet teruggenomen.

1.10 Voorraden

De grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere opbrengst-waarde. Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

1.11 Onderhanden projecten

De onderhanden projecten hebben betrekking op opdrachten. In de waardering van onderhanden projecten worden de kosten die direct betrekking hebben op de opdracht (zoals personeelskosten voor werknemers direct werkzaam aan de opdracht en kosten voor grond- en hulpstoffen), de kosten die toerekenbaar zijn aan de opdrachtactiviteiten in het algemeen en toewijsbaar zijn aan de opdracht en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend, begrepen. Uitgaven die verband houden met opdrachtkosten die na de balansdatum tot te verrichten prestaties leiden, worden als activa verwerkt indien het waarschijnlijk is dat ze in een volgende periode zullen leiden tot

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

opbrengsten. Op de onderhanden projecten wordt zo nodig een voorziening voor te verwachten verliezen in mindering gebracht. De onderhanden projecten worden verminderd met de gefactureerde voorschotten.

1.12 Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd financiële instrumenten.

1.13 Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta.

1.14 Eigen vermogen

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen. Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden. Resultaten met betrekking tot deze financiële instrumenten worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord als kosten of opbrengsten.

Wettelijke reserves

De wettelijke reserve heeft betrekking op immateriële activa en niet-uitkeerbare winsten van tegen netto vermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen bij de groepsmaatschappijen.

Bestemmingsreserves

Op grond van artikel 22 van de TNO-wet en de artikelen 4 en 5 van de Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO kunnen bestemmingsreserves worden gevormd voor toekomstige uitgaven of lasten of ter dekking van economische en technische risico's. Onttrekkingen komen bij de bestemming van het resultaat ten laste van de bestemmingsreserves en mogen alleen plaatsvinden voor zover deze overeenkomen met de doeleinden van de gevormde reserves.

De bestemmingsreserve voor bedrijfsrisico's 'civiel' is gevormd ter dekking van economische en technische risico's. Totdat de maximale omvang van de reserve is bereikt, wordt jaarlijks bij de bestemming van het resultaat een door de TNO Raad van Bestuur te bepalen percentage van de bijdragen en opdrachten van zowel het Rijk als van derden, aan de reserve toegevoegd. Met de Rijksoverheid is destijds een maximum van € 9,1 miljoen overeengekomen.

De bestemmingsreserve nieuwbouw gerelateerd aan het defensieonderzoek is gevormd ter dekking van toekomstige investeringen in renovatie- en/of nieuwbouwprojecten. Toevoegingen en onttrekkingen aan deze reserve vinden jaarlijks bij de bestemming van het resultaat plaats op basis van specifieke afspraken met de RDO.

1.15 Minderheidsbelang derden

Het minderheidsbelang derden wordt gewaardeerd op het aandeel van derden in de nettovermogenswaarde van geconsolideerde deelnemingen, bepaald overeenkomstig de waarderingsgrondslagen van de Organisatie TNO.

1.16 Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Tenzij anders vermeld, worden voorzieningen gewaardeerd tegen contante waarde, waarbij de relevante disconteringsvoet wordt gehanteerd die de actuele markttrente weergeeft.

De voorziening voor sociale verplichtingen is gevormd ter dekking van ingegane en overeengekomen toekomstige uitkeringen aan ex-medewerkers en medewerkers van de Organisatie TNO, ingevolge regelingen Arbeidsvoorwaarden TNO. Het deel dat betrekking heeft op ingegane pensioenen is gebaseerd op actuariële berekeningen.

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De voorziening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

De voorziening voor claims is gevormd voor de mogelijke verplichtingen uit hoofde van lopende rechtsgedingen.

De voorziening voor reorganisaties is gevormd ter dekking van kosten die verband houden met lopende en op handen zijnde (deel)reorganisaties.

De voorziening voor afvloeiingen is gevormd ter dekking van de verwachte kosten terzake van de voorgenomen ontbinding van arbeidsovereenkomsten met medewerkers, anders dan in het kader van reorganisaties. De overige voorzieningen zijn gevormd met name ter dekking van te verwachten kosten ter dekking van verlieslatende huurcontracten.

De belangrijkste schattingsposten hebben betrekking op de reorganisatievoorziening, de voorziening voor afvloeiingen, claims en de overige voorzieningen.

1.17 Personeelsbeloningen/Pensioenen

TNO kent meerdere pensioenregelingen. De belangrijkste regeling is ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds TNO en kwalificeert zich als toegezegd pensioenregeling.

In een aanwijzing is door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 271 'Personeelsbeloningen' niet van toepassing verklaard voor de Organisatie TNO. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers.

De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

1.18 Langlopende schulden

Door de Rijksoverheid of derden ter beschikking gestelde middelen ter compensatie van de Organisatie TNO voor de investering in een actief worden op de balans gepassiveerd en systematisch ten gunste gebracht van de winst-en-verliesrekening gedurende de gebruiksduur van het actief.

1.19 Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofdstuk financiële instrumenten.

1.20 Opbrengstverantwoording

Onder omzet wordt verstaan het totaal van:

- de opbrengsten opdrachten;
- de door de Rijksoverheid verstrekte rijksbijdragen.

Onder opbrengsten opdrachten zijn verantwoord de gefactureerde bedragen voor verrichte werkzaamheden, onder aftrek van eventuele omzetbelasting, alsmede de mutatie op de onderhanden projecten. Opbrengsten worden verwerkt per afzonderlijke prestatieverplichting. In geval er sprake is van meerdere prestatieverplichtingen in een overeenkomst wordt de totale transactieprijs aan de prestatieverplichtingen toegerekend naar rato van de waarde van de prestatieverplichtingen. TNO concludeert dat de toezeggingen bij opdrachten samen een prestatieverplichting vormen. De reden hiervoor is dat TNO vaststelt dat opdrachtgevers de voordelen van zulke toezeggingen niet zelfstandig kunnen benutten. De opbrengsten opdrachten worden verantwoord in de overeengekomen periode naar rato van de verrichte prestaties. Aangezien sprake is van een gelijkmatige stroom van projecten die regelmatig gespreid over het jaar gereedkomen en doorgaans binnen een jaar worden afgerond, vindt winstneming op onderhanden projecten plaats bij oplevering.

De ontvangen rijksbijdrage wordt ingezet ten behoeve van de vraag gestuurde programmering op Topsectoren en maatschappelijke thema's. Deze middelen worden naar rato van de verrichte werkzaamheden als omzet verantwoord. Onder directe projectkosten worden verstaan de materiële kosten (inclusief uitbestede werkzaamheden) die direct aan een project worden toegerekend.

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

1.21 Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten, zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de Organisatie TNO zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door de Organisatie TNO gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Zie voor subsidies ter compensatie voor de investering in een actief 'Langlopende schulden'.

1.22 Overige bedrijfsopbrengsten

Indien het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat en ontvangst van de opbrengst waarschijnlijk is, wordt de opbrengst met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties. Licentieopbrengsten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt volgens het toerekeningsbeginsel, in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomst, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

1.23 Aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen

Het aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen, omvat het aandeel van de Organisatie TNO in de resultaten van deze deelnemingen, bepaald op basis van de grondslagen van de groep.

Resultaten op transacties, zijn niet verwerkt in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening voor zover deze als niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

De resultaten van deelnemingen die gedurende het boekjaar zijn verworven of afgestoten, worden vanaf het verwervingsmoment, respectievelijk tot het moment van afstoting, verwerkt in het resultaat van de Organisatie TNO.

1.24 Financiële baten en lasten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actief post. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdende met effectieve rentevoet.

1.25 Vennootschapsbelasting/uitgestelde belastingvorderingen

De organisatie TNO is met ingang van het boekjaar 2016 voor het integrale resultaat belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Bij aanvang van de vennootschapsbelastingplicht per 1 januari 2016 is de fiscale openingsbalans opgemaakt op basis van de geldende fiscale waarderingsgrondslagen. De fiscale openingsbalans per 1 januari 2016 is in 2020 definitief vastgesteld.

TNO Tech Transfer Holding BV en TNO Affiliates Holding BV zijn samen met alle daaronder vallende Nederlandse dochterondernemingen eveneens onderworpen aan de vennootschapsbelasting.

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare vennootschapsbelasting en uitgestelde belastingen. De belastingen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Voor belastbare tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten wordt een voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen getroffen.

Voor verrekenbare tijdelijke verschillen, beschikbare voorwaartse verliescompensatie en nog niet gebruikte fiscale verrekeningsmogelijkheden wordt een uitgestelde belastingvordering opgenomen, maar uitsluitend voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn voor verrekening respectievelijk compensatie. Uitgestelde belastingvorderingen worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Uitgestelde belastingvorderingen worden gewaardeerd op contante waarde.

Toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening 2022

1.26 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta zijn herleid naar euro's, met gebruikmaking van de gemiddelde omrekeningskoersen voor de desbetreffende periodes.

1.27 Bepaling reële waarde

Een aantal grondslagen en toelichtingen in de jaarrekening van TNO vereisen de bepaling van de reële waarde van zowel financiële als niet-financiële activa en verplichtingen. Voor waarderings- en informatievervalsdoeleinden is de reële waarde op basis van de volgende methoden bepaald.

(Overige) vorderingen

De reële waarde van handels- en overige vorderingen wordt tegen de contante waarde van de toekomstige kasstromen geschat.

Derivaten

De reële waarde van valutatermijncontracten en renteswaps is gebaseerd op de genoteerde marktprijs, indien voorhanden. Indien geen genoteerde marktprijs beschikbaar is, wordt de reële waarde geschat door de verwachte kasstromen gediscoteerd tegen actuele rentes, waarin een opslag is opgenomen voor de relevante risico's, contant te maken.

Niet-afgeleide financiële verplichtingen

De reële waarde van niet-afgeleide financiële verplichtingen (leningen) wordt slechts bepaald ten behoeve van informatievervalsing en berekend op basis van de contante waarde van toekomstige aflossingen en rentebetalingen, gediscoteerd tegen de marktrente per verslagdatum.

Indien van toepassing wordt nadere informatie over de uitgangspunten voor de bepaling van de reële waarde vermeld bij het onderdeel van deze toelichting dat specifiek op het desbetreffende actief of de desbetreffende verplichting van toepassing is.

1.28 Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De schattingen hebben met name betrekking op vaste activa, onderhanden projecten, uitgestelde belastingvorderingen en voorzieningen (waaronder voor reorganisatievoorzieningen, voorziening voor afvloeiingen, claims en verlieslatende contracten).

1.29 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de onderneming, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. In de normale bedrijfsactiviteiten levert TNO diensten aan en neemt diensten af van verschillende verbonden partijen waarin TNO een belang van 50% of minder bezit. Deze transacties worden op zakelijke grondslag uitgevoerd tegen voorwaarden die vergelijkbaar zijn met die van transacties met derden.

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

(in € x duizend)

1 Immateriële vaste activa

Verloop van de immateriële vaste activa in 2022:

	Goodwill
Stand per 31-12-2021	
Verkrijgingsprijs	4.705
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-1.764
Boekwaarde	2.941
Mutatie boekwaarde	
Afschrijvingen	-471
	-471
Stand per 31-12-2022	
Verkrijgingsprijs	4.705
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-2.235
Boekwaarde	2.470

Op 1 april 2018 heeft TNO de energieactiviteiten van de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (NRG) overgenomen. De overname is gewaardeerd volgens de purchase accounting methode. Het bedrag aan goodwill is € 4,7 miljoen en wordt over een periode van 10 jaar afgeschreven.

Per 31 december 2022 was er geen aanleiding voor de toepassing van een bijzondere waardevermindering.

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

2 Materiële vaste activa

Verloop van de materiële vaste activa in 2022:

	Terreinen en gebouwen	Vaste technische installaties	Technische bedrijfsmiddelen	Inventaris	Activa in aanbouw en ontwikkeling	Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar	Totaal
Stand per 31-12-2021							
Verkrijgingsprijs	142.527	147.110	139.883	9.203	54.555	32.083	525.361
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-87.795	-89.626	-98.693	-4.646	-	-24.694	-305.454
Boekwaarde	54.732	57.484	41.190	4.557	54.555	7.389	219.907
Mutatie boekwaarde							
Investeringsactiva	-	331	18.268	1.144	-	-	19.743
Impact (de)consolidaties	-1.700	-	-	-	-	-	-1.700
Desinvesteringen	-2.298	-76	-1.536	-47	-	-	-3.957
Bijzondere waardeverminderingen	-89	-729	-295	-	-	-	-1.113
Afschrijvingen	-1.771	-10.162	-18.173	-1.077	-	-1.080	-32.263
Activa in aanbouw en ontwikkeling activering boekjaar	-	20.624	29.916	1.183	-52.185	462	-
Desinvestering activa in aanbouw	-	-	-	-	-3.988	-	-3.988
Activa in aanbouw investeringen nieuw 2022	-	-	-	-	36.763	-	36.763
	-5.858	9.988	28.180	1.203	-19.410	-618	13.485
Stand per 31-12-2022							
Verkrijgingsprijs	112.554	151.516	174.169	11.112	35.145	17.263	501.759
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-63.678	-81.815	-104.799	-5.352	-	-12.723	-268.367
Boekwaarde	48.876	69.701	69.370	5.760	35.145	4.540	233.392

In de winst-en-verliesrekening gepresenteerde post 'afschrijving materiële vaste activa' is mede begrepen de vrijval uit de egalisatierekening investeringsmiddelen.

In de boekwaarde van de materiële vaste activa per 31 december 2022 zijn begrepen terreinen, gebouwen en vaste technische installaties voor € 37,4 miljoen (2021: € 30,6 miljoen), waarvan TNO uitsluitend het economisch eigendom heeft. Dit betreft investeringen in huurpanden.

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

Gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren	2022	2021
Terreinen	nihil	nihil
Gebouwen	40	40
Vaste technische installaties	15	15
Renovaties	4-15	4-15
Computerapparatuur	3-5	3-5
Technische bedrijfsmiddelen	5	5
Inventaris	10	10

3 Financiële vaste activa

	Niet-geconsolideerde deelnemingen		Latente belastingvordering	Totaal
	Aandeel in vermogen	Leningen		
Stand per 31-12-2021	8.393	507	5.500	14.400
Mutaties:				
Investerings en verstrekte leningen	1.102	1.334	-	2.436
Desinvesteringen en aflossingen	-129	-150	-	-279
Waardemutaties	-	2	-	2
Resultaat deelnemingen	1.148	-	-	1.148
Mutatie Leningen	694	-694	-	-
Dividend	-750	-	-	-750
Mutatie latente belastingvordering	-	-	-100	-100
Stand per 31-12-2022	10.458	999	5.400	16.857

De lijst van deelnemingen, waarin door TNO middellijk en onmiddellijk wordt geparticipeerd, is opgenomen in de toelichting op de enkelvoudige jaarrekening.

Latente belastingvordering

	2022	2021
Stand per 1 januari	5.500	4.700
Mutatie fiscaal afwijkende waarderingen	-100	800
Stand per 31 december	5.400	5.500

De latente belastingvordering wordt gewaardeerd op contante waarde. Bij de contante waardeberekening wordt een rentepercentage gehanteerd van 3,5%. De nominale waarde van de latente belastingvordering bedraagt € 9,5 miljoen (2021: € 10,9 miljoen). De contante waarde van de latente nominale belastingvordering bedraagt € 6,3 miljoen (2021: € 9,1 miljoen). Van de latente belastingvordering heeft € 4,7 miljoen een ouderdom van langer dan 1 jaar (2021: € 5,2 miljoen). Door een geringe winstdoelstelling en onvoldoende zekerheid kunnen mogelijk niet alle belastingposities gerealiseerd worden. De waardering van de actieve belastinglatentie per 31 december 2022 is geëvalueerd en is bepaald op € 5,4 miljoen (2021: € 5,5 miljoen).

4 Vorderingen

	2022	2021
Vorderingen inzake opdrachten	36.910	35.118
Onderhanden projecten	114.637	104.703
Overige vorderingen	11.140	10.319
Overlopende activa	12.245	8.082
Totaal	174.932	158.222

Van de overige vorderingen heeft € 0,5 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 1,0 miljoen). Van de overlopende activa heeft € 1,7 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 1,0 miljoen).

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

Onderhanden projecten

	31-12-2022	31-12-2021
Cumulatieve kosten verminderd met voorzieningen voor verliezen en risico's	192.672	188.141
Af: Cumulatief gedeclareerde termijnen	-260.685	-254.080
Totaal onderhanden projecten	-68.013	-65.939
Waarvan verantwoord onder de kortlopende vorderingen	114.637	104.703
Waarvan verantwoord onder de kortlopende schulden	182.650	170.642

In de post onderhanden projecten is een voorziening voor verliezen en risico's begrepen van € 5,1 miljoen (2021: € 9,8 miljoen).

5 Liquide middelen

De liquiditeitspositie ultimo 2022 overstijgt de bestemmingsreserve nieuwbouw defensie (zie punt 8).

6 Algemene reserve

	2022	2021
Stand per 1 januari	327.156	272.978
Resultaatbestemming	2.370	54.178
Stand per 31 december	329.526	327.156

7 Wettelijke reserve

	2022	2021
Stand per 1 januari	5.326	17.993
Mutatie	872	-12.667
Stand per 31 december	6.198	5.326

De wettelijke reserve heeft betrekking op de niet uitkeerbare winsten van de tegen netto vermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen.

8 Bestemmingsreserves

	Stand per 31-12-2021	Onttrokken in 2022	Toegevoegd in 2022	Stand per 31-12-2022
Bedrijfsrisico's civiel	9.075	-	-	9.075
Nieuwbouw defensie	32.747	9.664	6.915	29.998
Totaal	41.822	9.664	6.915	39.073

9 Voorzieningen

	Stand per 31-12-2021	Onttrokken in 2022	Toegevoegd in 2022	Vrijval in 2022	Stand per 31-12-2022
Sociale verplichtingen	447	57	28	-	418
Jubileumvoorziening	3.132	320	272	-	3.084
Claims	915	115	-	-	800
Reorganisaties	69	652	2.086	-	1.503
Afvloeiingen	405	289	184	42	258
Overige	9.779	1.749	1.560	566	9.024
Totaal	14.747	3.182	4.130	608	15.087

In de overige voorzieningen is een bedrag van € 5,1 miljoen begrepen voor verlieslatende contracten (2021: € 9,5 miljoen).

Van de voorzieningen heeft circa € 10,7 miljoen een langlopend karakter (2021: € 11,4 miljoen).

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

10 Langlopende schulden

	31-12-2022	31-12-2021
Egalisatierekening investeringsmiddelen	40.946	22.571
Overige leningen	6.032	6.836
Contante-waardecorrectie renteloze leningen	-1.082	-208
Totaal	45.896	29.199

Egalisatierekening investeringsmiddelen

	2022	2021
Stand per 1 januari	22.571	12.735
Toegekende middelen	27.336	14.256
	49.907	26.991
Vrijval ten gunste van het resultaat	-8.961	-4.420
Stand per 31 december	40.946	22.571

Van de egalisatierekening investeringsmiddelen heeft € 9,0 miljoen een looptijd korter dan een jaar (2021: € 4,7 miljoen) en € 5,5 miljoen een looptijd langer dan 5 jaar (2021: € 7,2 miljoen).

Overige leningen

	2022	2021
Stand per 1 januari	6.836	6.263
Opgenomen leningen	-	1.457
Aflossingen op leningen	-450	-200
Mutatie kortlopend deel van de leningen	-354	-684
Stand per 31 december	6.032	6.836

Van de overige leningen heeft € 2,7 miljoen een looptijd langer dan 1 jaar en korter dan 5 jaar (2021: € 3,1 miljoen). Het resterende deel van de overige leningen van € 2,2 miljoen heeft een looptijd van langer dan 5 jaar (2021: € 3,5 miljoen).
Er zijn geen zekerheden gesteld. De overige leningen zijn rentevrij.

11 Kortlopende schulden

	31-12-2022	31-12-2021
Crediteuren	12.974	6.267
Belastingen en premies sociale verzekeringen	20.437	28.167
Pensioenen	139	109
Verplichtingen vakantiegeld	10.062	9.334
Verplichtingen niet-opgenomen verlofdagen	20.862	17.949
Overige schulden	44.584	54.430
Overlopende passiva	20.139	17.633
Overlopende rijksbijdrage	32.443	46.577
Onderhanden projecten	182.650	170.642
Totaal	344.290	351.108

De overige schulden hebben grotendeels betrekking op kosten die in 2022 zijn verantwoord en waarvan de afwikkeling in 2023 plaats zal vinden. Deze kortlopende schulden zijn niet rentedragend.

De overlopende passiva betreffen in belangrijke mate ontvangen voorschotten in het kader van specifieke onderzoeksprojecten.

In de overlopende passiva 2022 is begrepen € 2,5 miljoen (2021: € 1,0 miljoen) investeringsmiddelen die in 2023 tot een uitgave zullen leiden, alsmede € 17,6 miljoen (2021: € 16,2 miljoen) aan projectvoorschotten die in 2023 aan derden moeten worden doorgestort.

Van de overlopende passiva heeft € 1,0 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 1,0 miljoen).

TNO kan de betaalde btw voor wat betreft de niet-economische activiteiten niet terugvorderen en hanteert hierbij de pre pro rata-methode. Tevens is de teruggevraagde in rekening gebrachte btw op de huurlasten gecorrigeerd voor de jaren 2018 tot en met 2022 en als kortlopende schuld opgenomen. Aan beide zijn schattingselementen verbonden.

Onderhanden projecten

De post onderhanden projecten wordt toegelicht onder de kortlopende vorderingen (zie punt 4).

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

Financiële instrumenten

Algemeen

TNO maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die TNO blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Het betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen, alsmede valutatermijncontracten en renteswaps om toekomstige transacties, kasstromen en rente risico's af te dekken. TNO handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet-nakomen door een tegenpartij van aan TNO verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Renterisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen en liquide middelen. Voor de liquide middelen geldt dat het renterisico het risico betreft dat de reële waarde van de toekomstige kasstromen van een financieel instrument fluctueert als gevolg van wijzigingen in markrentetarieven. De huidige positie aan liquide middelen heeft geen vaste rente en om die reden loopt de organisatie hier een renterisico over. Bij de leningen is bij voorkeur sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. Indien een lening geen vast rentepercentage heeft, dan heeft TNO als beleid om afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd.

Kredietrisico

TNO loopt kredietrisico uit hoofde van transacties. Dit risico heeft betrekking op het verlies dat kan ontstaan wanneer een wederpartij in gebreke blijft. Dit risico is beperkt door de veelheid en diversiteit van partijen waarop TNO vorderingen heeft. Een concentratie van kredietrisico is alleen aanwezig met betrekking tot de geografische spreiding van de uitstaande vorderingen, die in Nederland is geconcentreerd. TNO heeft haar risico gespreid over diverse banken.

Marktwaarde

De marktwaarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder verstrekte leningen, (overige) vorderingen, liquide middelen en crediteuren en overige te betalen posten, benadert de boekwaarde ervan. TNO heeft voor alle contracten individueel de herrekening gedaan van de koers op moment van afsluiten naar de balansdatum. In de toelichting is de afgedekte positie per balansdatum en per moment afsluiten (€ 11,3 miljoen vs € 12,0 miljoen) opgenomen. Van de openstaande USD-termijncontracten bedraagt de marktwaarde € 11,3 miljoen en de contractwaarde € 12,0 miljoen (2021 resp. € 4,2 en € 4,0 miljoen). Ultimo 2022 zijn er geen GBP-termijncontracten (2021: nihil) en geen JPY-termijncontracten (2021: € 0,5 miljoen).

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Per 31 december 2022 bedraagt het totaal aan 'operational lease' verplichtingen over de periode 2023 tot en met 2027 circa € 3,7 miljoen (2021: € 4,8 miljoen), waarvan in 2023 € 1,9 miljoen (2022: € 2,1 miljoen) vervalt en € 1,8 miljoen (2021: € 2,7 miljoen) vervalt tussen de 1 en 5 jaar. Het bedrag aan betaalde operational lease bedroeg in 2022 € 2,9 miljoen (2021: € 2,5 miljoen).

Het totaal aan huurverplichtingen bedraagt € 118,3 miljoen (2021: € 99,2 miljoen), waarvan € 18,8 miljoen (2021: € 16,3 miljoen) met een looptijd korter dan 1 jaar, € 47,9 miljoen (2021: € 43,9 miljoen) vervalt tussen 1 en 5 jaar en € 51,6 miljoen (2021: € 39,0 miljoen) vervalt na 5 jaar. Het bedrag aan betaalde huur bedroeg in 2022 € 17,3 miljoen (2021: € 14,3 miljoen). In het hiervoor genoemde bedrag aan huurverplichtingen van € 118,3 miljoen is geen rekening gehouden met servicekosten. De totale servicekosten worden door TNO geraamd op een bedrag van € 15,4 miljoen.

Per 31 december 2022 bedraagt het totaal aan investeringsverplichtingen materiële vaste activa € 5,2 miljoen (2021: € 7,0 miljoen).

Het totaal aan afgegeven bankgaranties bedraagt € 0,2 miljoen (2021: € 0,2 miljoen). De totale kredietfaciliteit en bankgarantiefaciliteit bedragen respectievelijk € 13,3 miljoen (2021: € 13,3 miljoen) en € 11,0 miljoen (2021: € 11,0 miljoen).

Als overige zekerheden en bepalingen voor de totale kredietfaciliteit gelden:

- negatieve pledge/pari passu en cross default-verklaring;
- compte joint en medeaansprakelijkheidsovereenkomst (CJMO) zekerheidstype: RC plus een partij.

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2022

Het totaal aan borgstellingen bedroeg ultimo 2022 nihil (2021: nihil).

TNO is betrokken bij een aantal geschillen en rechtsgedingen, welke samenhangen met de normale bedrijfsvoering. TNO verwacht niet dat de totale uit deze rechtsgedingen voortvloeiende verplichtingen van materiële betekenis zijn voor de financiële positie.

Voorzieningen zijn getroffen voor alle geschillen en rechtsgedingen op basis van de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

12 Omzet

	2022	2021
Opbrengsten opdrachten	292.031	291.198
Rijksbijdrage	298.673	268.707
Totaal	590.704	559.905

In de omzet is begrepen de mutatie onderhanden projecten ad € 1,7 miljoen negatief (2020: € 21,7 miljoen negatief).

Opdrachten

De specificatie van de opbrengsten opdrachten naar relevante categorieën luidt:

		2022	2021
Binnenland			
Overheid	108.487		108.216
Bedrijfsleven	90.825		85.819
Totaal Binnenland		199.312	194.035
Buitenland			
Internationale organisaties	9.278		31.228
Overige	83.441		65.935
Totaal Buitenland		92.719	97.163
Totaal		292.031	291.198

13 Overige bedrijfsopbrengsten

	2022	2021
Resultaat op verkopen materiële vaste activa	5.860	-117
Overige opbrengsten	11.467	12.697
Totaal	17.327	12.580

Onder de overige opbrengsten zijn onder meer begrepen de inkomsten uit licenties en octrooien, niet-projectgerelateerde opbrengsten en extern doorberekende kosten.

14 Directe projectkosten

Onder directe projectkosten worden verstaan de materiële kosten (inclusief uitbestede werkzaamheden) die direct aan een project worden toegerekend.

15 Personele lasten

	2022	2021
Lonen en salarissen	264.114	243.558
Pensioenlasten	34.446	32.213
Overige sociale lasten	37.083	32.883
Overige personeelslasten	52.851	51.876
Mutatie verplichting niet-opgenomen verlofdagen	2.913	1.680
Aanwending en vrijval voorzieningen:		
- sociale verplichtingen	-57	-60
- jubileum	-320	-304
- afvloeiingen	-331	-157
- reorganisaties	-652	-271
	390.047	361.418
Dotatie aan voorzieningen:		
- sociale verplichtingen	28	115
- jubileum	272	457
- reorganisaties	2.086	-
- afvloeiingen	184	423
Totaal	392.617	362.413

Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2022

(in € x duizend)

Het gemiddeld aantal fte's in 2022 bedraagt 3.463 waarvan 4 buiten Nederland (2021: 3.280 waarvan 4 buiten Nederland). De arbeidsbeloning inclusief pensioenpremies van de TNO Raad van Bestuur bedraagt € 0,8 miljoen (2021: € 0,8 miljoen). De vergoeding van de leden van de TNO Raad van Toezicht bedraagt in totaal € 0,1 miljoen (2021: € 0,1 miljoen).

De beleidsdekkingsgraad (voortschrijdend 12-maand gemiddelde van de marktwaarde van de beleggingen uitgedrukt in een percentage van de voorziening pensioenverplichting volgens de grondslagen van DNB) van de Stichting Pensioenfonds TNO per 31 december 2022 is voorsnog uitgekomen op 130,0% (31 december 2021: 114,8%). Vanaf 1 januari 2022 zijn de pensioenen (met terugwerkende kracht) geïndexeerd met 3,28%. Het totaal van de gemiste indexaties blijft 16,0%.

Sociale partners hebben de premie voor 2023 vastgesteld op 20,34% (2022: 20,33%). Hierbij is een opbouw van 1,50% mogelijk (2022: 1,50%).

16 Afschrijving materiële vaste activa

	2022	2021
Afschrijving op:		
- gebouwen	1.860	3.049
- vaste technische installaties	10.891	10.147
- technische bedrijfsmiddelen	18.468	13.396
- inventaris	1.077	943
- niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar	1.080	1.115
	33.376	28.650
Vrijval uit:		
- egalisatierekening investeringsmiddelen	-8.961	-4.420
Totaal	24.415	24.230

17 Overige bedrijfslasten

	2022	2021
Huisvestingskosten	50.562	43.857
Materiaalkosten	5.544	4.844
Gebruik technische bedrijfsmiddelen	14.196	12.735
Algemene beheerskosten	20.366	16.488
Uitbestede werkzaamheden	13.600	13.124
Mutaties voorzieningen	-870	847
Overige lasten	16.365	1.220
Verstekte bijdragen	551	786
Totaal	120.314	93.901

18 Financiële baten en lasten

	2022	2021
Rentebaten	1.726	462
Rentelasten	-1.369	-1.566
Koersverschillen	20	10
Totaal	377	-1.094

19 Vennootschapsbelasting

	2022	2021
Acute belastinglast		
Boekjaar	-1.321	7.388
Vorig boekjaar	141	-898
Uitgestelde belastinglast		
Mutatie latente belastingvordering	100	-800
Totaal	-1.080	5.690

Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2022

Bij aanvang van de winstbelastingplicht is de fiscale openingsbalans opgemaakt op basis van de geldende fiscale waarderingsgrondslagen. Voor het verschil tussen de waardering op de fiscale balans (fiscale boekwaarde) en de commerciële balans (commerciële boekwaarde) is een latente belastingvordering gevormd. De commerciële waardering is lager dan de fiscale waardering, waarmee sprake is van een latente belastingvordering van € 5,4 miljoen (2021: € 5,5 miljoen).

De aansluiting tussen het Nederlandse nominale belastingtarief en de effectieve belastingdruk is als volgt:

	2022	2021
Nominaal belastingtarief in Nederland	25,8%	25,0%
Fiscaal niet-afrekbare posten en aanpassingen vorige boekjaren	31,6%	-1,7%
Effectieve belastingdruk	57,4%	23,3%

20 Resultaten deelnemingen

	2022	2021
Deelnemingen:		
- Niet-geconsolideerde deelnemingen	1.148	77
- Verkoop deelnemingen	148	26.607
Totaal	1.296	26.684

21 Honoraria van de accountant

De volgende honoraria van Ernst & Young zijn ten laste gebracht van de Organisatie TNO, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a van het Burgerlijk Wetboek.

	2022	2021
Onderzoek van de jaarrekening	252	237
Andere controleopdrachten	296	231
Advieskosten op fiscaal terrein	-	-
Andere niet-controle diensten	88	91
Totaal	636	559

22 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum van belang.

Balans van de Organisatie TNO per 31 december 2022

(in € x duizend)

na resultaatbestemming			31-12-2022	31-12-2021	
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	1	2.470		2.941	
Materiële vaste activa	2	232.985		217.519	
Financiële vaste activa	3	154.329		158.928	
			389.784		379.388
Vlottende activa					
Vorraden		243		276	
Vorderingen	4	168.515		152.201	
Liquide middelen		221.278		236.843	
			390.036		389.320
Totaal			779.820		768.708

		31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen				
Algemene reserve		329.526		327.156
Wettelijke reserve		6.198		5.326
Bestemmingsreserves		39.073		41.822
	5		374.797	374.304
Voorzieningen	6		15.087	14.747
Langlopende schulden	7		45.896	29.199
Kortlopende schulden	8		344.040	350.458
Totaal			779.820	768.708

Winst-en-verliesrekening 2022 van de Organisatie TNO

(in € x duizend)

		2022	2021
Omzet opdrachten binnen- en buitenland		183.366	182.928
Omzet opdrachten overheid		108.487	108.216
Marktomzet		291.853	291.144
Rijksbijdrage		298.673	268.707
Omzet	9	590.526	559.851
Overige bedrijfsopbrengsten		17.520	12.599
Bedrijfsopbrengsten		608.046	572.450
Directe projectkosten		-72.514	-66.029
Personele lasten	10	-392.375	-362.198
Afschrijving immateriële vaste activa		-471	-470
Afschrijving materiële vaste activa		-23.021	-23.947
Bijzondere waardeverminderingen immateriële vaste activa		-	-
Bijzondere waardeverminderingen materiële vaste activa		-1.113	-
Overige bedrijfslasten		-120.182	-93.522
Bedrijfslasten		-609.676	-546.166
Bedrijfsresultaat		-1.630	26.284
Financiële baten en lasten	11	439	-367
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen		-1.191	25.917
Vennootschapsbelasting	12	1.083	-5.740
Resultaat deelnemingen		601	25.270
Nettoresultaat		493	45.447

Grondslagen

Algemeen

Voor de grondslagen van waardering en resultaatbepaling wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening. Dit geldt eveneens voor de overige toelichtingen voor zover deze niet hierna zijn opgenomen. Met de jaarrekening van de Organisatie TNO wordt de enkelvoudige jaarrekening bedoeld.

Toelichting op de balans van de Organisatie TNO per 31 december 2022

(in € x duizend)

1 Immateriële vaste activa

Verloop van de immateriële vaste activa in 2022:

	Goodwill
Stand per 31-12-2021	
Verkrijgingsprijs	4.705
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-1.764
Boekwaarde	2.941
Mutatie boekwaarde	
Investerings	-
Desinvesterings	-
Afschrijvingen	-471
	-471
Stand per 31-12-2022	
Verkrijgingsprijs	4.705
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-2.235
Boekwaarde	2.470

Op 1 april 2018 heeft TNO de energieactiviteiten van de Stichting Energieonderzoek Centrum Nederland (NRG) overgenomen. De overname is gewaardeerd volgens de purchase accounting methode. Het bedrag aan goodwill is € 4,7 miljoen en wordt over een periode van 10 jaar afgeschreven.

Per 31 december 2022 was er geen aanleiding voor de toepassing van een bijzondere waardevermindering.

Toelichting op de balans van de Organisatie TNO per 31 december 2022

2 Materiële vaste activa

Verloop van de materiële vaste activa in 2022:

	Terreinen en gebouwen	Vaste technische installaties	Technische bedrijfsmiddelen	Inventaris	Activa in aanbouw en ontwikkeling	Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar	Totaal
Stand per 31-12-2021							
Verkrijgingsprijs	140.827	146.851	136.592	9.203	54.555	32.083	520.111
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-87.795	-89.367	-96.090	-4.646	-	-24.694	-302.592
Boekwaarde	53.032	57.484	40.502	4.557	54.555	7.389	217.519
Mutatie boekwaarde							
Investeringsen	-	331	18.268	1.144	-	-	19.743
Desinvesteringen	-2.298	-76	-1.536	-47	-	-	-3.957
Bijzondere waardeverminderingen	-89	-729	-295	-	-	-	-1.113
Afschrijvingen	-1.771	-10.162	-17.892	-1.077	-	-1.080	-31.982
Activa in aanbouw en ontwikkeling activering boekjaar	-	20.624	29.916	1.183	-52.185	462	-
Desinvestering activa in aanbouw	-	-	-	-	-3.988	-	-3.988
Activa in aanbouw investeringen nieuw 2022	-	-	-	-	36.763	-	36.763
	-4.158	9.988	28.461	1.203	-19.410	-618	15.466
Stand per 31-12-2022							
Verkrijgingsprijs	112.554	151.517	170.903	11.112	35.145	17.263	498.494
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-63.678	-81.816	-101.940	-5.352	-	-12.723	-265.509
Boekwaarde	48.876	69.701	68.963	5.760	35.145	4.540	232.985

In de in de winst-en-verliesrekening gepresenteerde post 'afschrijving materiële vaste activa' is mede begrepen de vrijval uit de egalisatierekening investeringsmiddelen. In de boekwaarde van de materiële vaste activa per 31 december 2022 zijn begrepen terreinen, gebouwen en vaste technische installaties voor € 37,4 miljoen (2021: € 30,6 miljoen), waarvan TNO uitsluitend het economisch eigendom heeft. Dit betreft investeringen in huurpanden.

Toelichting op de balans van de Organisatie TNO per 31 december 2022

3 Financiële vaste activa

	Groepsmaat- schappijen	Leningen	Latente belasting- vordering	Totaal
	Aandeel in vermogen			
Stand per 31-12-2021	133.245	20.183	5.500	158.928
Mutaties:				
Investerings en verstrekte leningen	2.047	-	-	2.047
Desinvesteringen en afgeloste leningen	-1.020	-6.127	-	-7.147
Resultaat deelnemingen	601	-	-	601
Mutatie latente belastingvordering	-	-	-100	-100
Stand per 31-12-2022	134.873	14.056	5.400	154.329

Van de post leningen betreft € 14,1 miljoen leningen aan groepsmaatschappijen (2021: € 20,1 miljoen). Van de leningen heeft € 8,0 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 18,3 miljoen).

Latente belastingvordering

	2022	2021
Stand per 1 januari	5.500	4.700
Fiscaal afwijkende waarderingen	-100	800
Stand per 31 december	5.400	5.500

De latente belastingvordering wordt gewaardeerd op contante waarde. Bij de contante waardeberekening wordt een rentepercentage gehanteerd van 3,5%. De nominale waarde van de latente belastingvordering bedraagt € 9,5 miljoen (2021: € 10,9 miljoen).

De contante waarde van de latente nominale belastingvordering bedraagt € 6,3 miljoen (2021: € 9,1 miljoen).

Van de latente belastingvordering heeft € 4,7 miljoen een ouderdom van langer dan 1 jaar (2021: € 5,2 miljoen).

Door een geringe winstdoelstelling en onvoldoende zekerheid kunnen niet alle belastingposities gerealiseerd worden. De waardering van de actieve belastinglatentie per 31 december 2022 is geëvalueerd en is bepaald op € 5,4 miljoen (2021: € 5,5 miljoen).

4 Vorderingen

	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen inzake opdrachten	36.910	35.118
Vorderingen op groepsmaatschappijen	58	-
Onderhanden projecten	114.637	104.703
Overige vorderingen	4.666	4.297
Overlopende activa	12.244	8.083
Totaal	168.515	152.201

Van de overige vorderingen heeft € 0,5 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 1,0 miljoen). Van de overlopende activa heeft € 1,7 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 1,0 miljoen).

Onderhanden projecten

	31-12-2022	31-12-2021
Cumulatieve kosten verminderd met voorzieningen voor verliezen en risico's	192.672	188.141
Af: Cumulatief gedeclareerde termijnen	-260.685	-254.080
Totaal onderhanden projecten	-68.013	-65.939
Waarvan verantwoord onder de kortlopende vorderingen	114.637	104.703
Waarvan verantwoord onder de kortlopende schulden	182.650	170.642

In de post onderhanden projecten is een voorziening voor verliezen en risico's begrepen van € 5,1 miljoen (2021: € 9,8 miljoen).

5 Vermogen

De post eigen vermogen is toegelicht bij de post eigen vermogen in de geconsolideerde jaarrekening.

Toelichting op de balans van de Organisatie TNO per 31 december 2022

6 Voorzieningen

	Stand per 31-12-2021	Onttrokken in 2022	Toegevoegd in 2022	Vrijval in 2022	Stand per 31-12-2022
Sociale verplichtingen	447	57	28	–	418
Jubileumvoorziening	3.132	320	272	–	3.084
Claims	915	115	–	–	800
Reorganisaties	69	652	2.086	–	1.503
Afvloeiingen	404	289	184	42	257
Overige	9.780	1.749	1.560	566	9.025
Totaal	14.747	3.182	4.130	608	15.087

In de overige voorzieningen is een bedrag van € 5,1 miljoen begrepen voor verlieslatende contracten (2021: € 9,5 miljoen).

Van de voorzieningen heeft circa € 10,7 miljoen een langlopend karakter (2021: € 11,4 miljoen).

7 Langlopende schulden

	31-12-2022	31-12-2021
Egalisatierekening investeringsmiddelen	40.946	22.571
Overige leningen	6.032	6.836
Contante-waarde correctie renteloze leningen	-1.082	-208
Totaal	45.896	29.199

Van de egalisatierekening investeringsmiddelen heeft € 9,0 miljoen een looptijd korter dan een jaar (2021: € 4,7 miljoen) en € 5,5 miljoen een looptijd langer dan 5 jaar (2021: € 7,2 miljoen). Er zijn geen zekerheden gesteld. De overige leningen zijn rentevrij. Van de overige leningen heeft € 2,7 miljoen een looptijd langer dan 1 jaar en korter dan 5 jaar (2021: € 3,1 miljoen).

Het resterende deel van de overige leningen van € 2,2 miljoen heeft een looptijd van langer dan 5 jaar (2021: € 3,5 miljoen).

Zie de geconsolideerde jaarrekening voor een verloopstaat van de egalisatierekening en overige leningen.

8 Kortlopende schulden

	31-12-2022	31-12-2021
Crediteuren	12.960	6.256
Schulden groepsmaatschappijen	–	–
Belastingen en premies sociale verzekeringen	20.448	28.156
Verplichtingen vakantiegeld	10.062	9.334
Verplichtingen niet-opgenomen verlofdagen	20.862	17.949
Overige schulden	44.476	53.911
Overlopende passiva	20.139	17.633
Overlopende rijksbijdrage	32.443	46.577
Onderhanden projecten	182.650	170.642
Totaal	344.040	350.458

Van de overige schulden heeft € 14,5 miljoen een looptijd langer dan 1 jaar (2021: € 4,5 miljoen).

Deze kortlopende schulden zijn niet rentedragend. De overlopende passiva betreffen in belangrijke mate ontvangen voorschotten in het kader van specifieke onderzoeksprojecten. Van de overlopende passiva heeft € 1,0 miljoen een looptijd langer dan een jaar (2021: € 1,0 miljoen).

TNO kan de betaalde btw voor wat betreft de niet-economische activiteiten niet terugvorderen en hanteert hierbij de pre pro rata-methode.

Aan de toepassing hiervan zijn schattingselementen verbonden. Tevens is de teruggevraagde in rekening gebrachte btw op de huurlasten gecorrigeerd voor de jaren 2018 tot en met 2022 en als kortlopende schuld opgenomen. Aan beide zijn schattingselementen verbonden.

Onderhanden projecten

De post onderhanden projecten wordt toegelicht onder de kortlopende vorderingen (zie punt 4).

Toelichting op de winst-en-verliesrekening van de Organisatie TNO 2022

(in € x duizend)

9 Omzet

	2022	2021
Opdrachten bedrijfsleven binnenland	90.647	87.572
Opdrachten internationale organisaties	9.278	31.228
Opdrachten overig buitenland	83.441	64.128
Totaal buitenland	92.719	95.356
Opdrachten overheid	108.487	108.216
Marktomzet	291.853	291.144
Rijksbijdrage	298.673	268.707
Totaal	590.526	559.851

In de omzet is begrepen de mutatie onderhanden projecten ad € 2,1 miljoen negatief (2021: € 1,7 miljoen negatief).

10 Personele lasten

	2022	2021
Lonen en salarissen	263.947	243.403
Pensioenlasten	34.446	32.213
Overige sociale lasten	37.064	32.856
Overige personeelslasten	52.795	51.843
Mutatie verplichting niet-opgenomen verlofdagen	2.913	1.680
Mutaties voorzieningen	1.210	203
Totaal	392.375	362.198

Het gemiddeld aantal fte's voor 2022 bedraagt 3.461, waarvan 2 buiten Nederland (2021: 3.278, waarvan 2 buiten Nederland).

De arbeidsbeloning inclusief pensioenpremies van de TNO Raad van Bestuur bedraagt € 0,8 miljoen (2021: € 0,8 miljoen).

De vergoeding van de leden van de TNO Raad van Toezicht bedraagt in totaal € 0,1 miljoen euro (2021: € 0,1 miljoen).

11 Financiële baten en lasten

	2022	2021
Rentebaten	1.265	441
Rentelasten	-846	-818
Koersverschillen	20	10
Totaal	439	-367

12 Vennootschapsbelasting

	2022	2021
Acute belastinglast		
Boekjaar	-1.324	7.388
Vorig boekjaar	141	-848
Uitgestelde belastinglast		
Mutatie latente belastingvordering	100	-800
Totaal	-1.083	5.740

Bij aanvang van de winstbelastingplicht is de fiscale openingsbalans opgemaakt op basis van de geldende fiscale waarderingsgrondslagen.

Voor het verschil tussen de waardering op de fiscale balans (fiscale boekwaarde) en de commerciële balans (commerciële boekwaarde) is een latente belastingvordering gevormd. De commerciële waardering is lager dan de fiscale waardering, waarmee sprake is van een latente belastingvordering van € 5,4 miljoen (2021: € 5,5 miljoen).

Toelichting op de winst-en-verliesrekening van de Organisatie TNO 2022

De aansluiting tussen het Nederlandse nominale belastingtarief en de effectieve belastingdruk is als volgt:

	2022	2021
Nominaal belastingtarief in Nederland	25,8%	25,0%
Fiscaal niet-afrekbare posten en aanpassingen vorige boekjaren	65,1%	-2,9%
Effectieve belastingdruk	90,9%	22,1%

Het fiscale resultaat over 2022 bedraagt € -5,2 miljoen. Dit fiscale resultaat resulteert in een acute belastingbate van € 1,3 miljoen (zijnde 25%).

13 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum van belang.

WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

(in € x 1)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Organisatie TNO van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2022 voor de Organisatie TNO is € 216.000,00. Dit is vastgesteld op basis van de Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT, ingegaan op 1 januari 2015.

Het weergegeven toepasselijk WNT-maximum per persoon of per functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht; dit bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het algemene WNT-maximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

1. Leidinggevende topfunctionarissen Gegevens 2022

	Dr. T.B.P.M. Tjin-A-Tsoi	Ir. M.G.L.H. Tossings	Prof. dr. P.J. Werkhoven	Drs. S.M. Swarte RC	Drs. P. de Krom
Functiegegevens	Lid Raad van Bestuur (Voorzitter)	Lid Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur (Voorzitter)
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/6 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/1
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	118.696,00	202.149,08	202.147,08	202.393,80	17.219,40
Beloningen betaalbaar op termijn	7.933,94	13.601,04	13.601,04	13.601,04	1.114,24
Subtotaal	126.629,94	215.750,12	215.748,12	215.994,84	18.333,64
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹	126.641,10	216.000,00	216.000,00	216.000,00	18.345,21
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging 2022	126.629,94	215.750,12	215.748,12	215.994,84	18.333,64
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

1. De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij meerdere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn ingegaan met ingang van 1 januari 2018).

WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

Gegevens 2021

	Ir. M.G.L.H. Tossings	Prof. dr. P.J. Werkhoven	Drs. S.M. Swarte RC	Drs. P. de Krom
Functiegegevens	Lid Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur	Lid Raad van Bestuur (Voorzitter)
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/5 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	195.364,32	195.301,56	131.402,32	195.377,32
Beloningen betaalbaar op termijn	13.300,80	13.300,80	8.867,20	13.300,80
Totaal bezoldiging 2021	208.665,12	208.602,36	140.269,52	208.678,12
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000,00	209.000,00	140.287,67	209.000,00
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t

WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

2. Toezichthoudende topfunctionarissen (1)

Gegevens 2022

	Mr. P.G. de Vries	Drs. J.D. Lamse-Minderhoud RA	Prof. dr. ir. P.P.C.C. Verbeek	Dr. ir. P.J.M. van Laarhoven	Prof. dr. ir. drs. H. Bijl
Functiegegevens	Lid Raad van Toezicht (Voorzitter)	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Aanvang en einde functievervulling 2022	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 30/4	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	30.396,00	19.596,00	6.433,37	19.596,00	19.596,00
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	32.400,00	21.600,00	7.101,37	21.600,00	21.600,00
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2022	30.396,00	19.596,00	6.433,37	19.596,00	19.596,00
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2021

Functiegegevens	Lid Raad van Toezicht (Voorzitter)	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Aanvang en einde functievervulling 2021	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Totaal bezoldiging 2021	29.352,00	18.900,00	18.900,00	18.900,00	18.900,00
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	31.350,00	20.900,00	20.900,00	20.900,00	20.900,00

WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

2. Toezichthoudende topfunctionarissen (2)

Gegevens 2022

	Ir. L. Verheij van Wijk	Ir. J.B.P. Coopmans	Prof. dr. M.P. Hekkert
Functiegegevens	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Aanvang en einde functievervulling 2022	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/5 - 31/12
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	19.596,00	19.596,00	13.064,00
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	21.600,00	21.600,00	14.498,63
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2022	19.596,00	19.596,00	13.064,00
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2021

	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Functiegegevens	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Aanvang en einde functievervulling 2021	1/1 - 31/12	1/2 - 31/12
Totaal bezoldiging 2021	18.900,00	17.325,00
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	20.900,00	19.124,93

WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

3. Bezoldiging niet-topfunctionarissen (1)

Op deze functionarissen is het bezoldigingsmaximum niet van toepassing. Er geldt alleen een publicatieplicht.

Gegevens 2022

Functiegegevens	Directeur	Directeur	Senior Scientist	Senior Scientist	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 30/11
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	0,05	0,05	0,36

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	218.815,14	208.674,28	10.538,40	11.077,46	92.415,50
Beloningen betaalbaar op termijn	13.601,04	13.601,04	680,04	0,00	4.533,72

Totaal bezoldiging 2022	232.416,18	222.275,32	11.218,44	11.077,46	96.949,22
--------------------------------	-------------------	-------------------	------------------	------------------	------------------

Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	216.000,00	216.000,00	10.800,00	10.800,00	78.833,52
--	------------	------------	-----------	-----------	-----------

Verplichte motivering van de overschrijding van het individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	a	a	a	a	a
--	---	---	---	---	---

Gegevens 2021

Functiegegevens	Directeur	Directeur	Senior Scientist
Aanvang en einde functievervulling 2021	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	0,05

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	213.211,88	206.486,04	10.538,40
Beloningen betaalbaar op termijn	13.300,80	13.300,80	665,04

Totaal bezoldiging 2021	226.512,68	219.786,84	11.203,44
--------------------------------	-------------------	-------------------	------------------

a. De WNT is op deze functionarissen niet van toepassing. Er geldt alleen een publicatieplicht. De motivatie voor de overschrijding van het drempelbedrag bezoldiging zijn beloningsafspraken die bij de aanstelling van de functionarissen zijn gemaakt.

WNT-verantwoording 2022 Organisatie TNO

Uitkeringen in 2022 wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Bedragen x € 1	Drs. P. de Krom
Functie bij beëindiging dienstverband	Lid Raad van Bestuur (Voorzitter)
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2022

Uitkering wegens beëindiging van het dienstverband

Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	32.140,00
Individueel toepasselijk maximum	75.000,00

Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	32.140,00
--	------------------

Waarvan betaald in 2022	32.140,00
-------------------------	-----------

Gegevens deelnemingen

TNO neemt ultimo 2022 onmiddellijk deel in de volgende vennootschappen

Naam	Zetel	%
TNO Affiliates Holding BV	Delft	100%
– TNO Powertrain Test Services BV	Delft	100%
– TNO Singapore CLG LTD	Singapore	100%
– TNO Japan K.K. / TNO Japan Co. Ltd	Yokohama	100%
TNO Tech Transfer Holding BV	Delft	100%
– AMS Microtracer BV	Leiden	100%

De volgende ondernemingen worden niet geconsolideerd

Naam	Zetel	%
Blue Heart Energy BV	Alkmaar	8%
Solar Visuals BV	Alkmaar	32%
Innovation Industries Fund II Cooperatief UA	Amsterdam	<1%
MILENA-OLGA Joint Innovation BV	Amsterdam	50%
SHIFT Invest III Cooperatief UA	Amsterdam	2%
Sightlabs BV	Amsterdam	20%
Studio Automated Holding BV	Amsterdam	25%
VCC Deep Tech Fund Coöperatief UA	Bilthoven (Gem. De Bilt)	5%
Cellcius BV	Breda	18%
Linksight BV	Bunnik	20%
Torwash BV	Burgerbrug (Gem. Schagen)	25%
Holland Metrology NV	Delft	45%
Nearfield Instruments BV	Delft	13%
Orange Quantum Systems Holding BV	Delft	20%
Relement BV	Delft	50%
Solaroad BV	Delft	40%
TBQ BV	Delft	25%
Valley Optics Holding BV	Delft	17%
Aircision BV	Eindhoven	7%
AMSYSTEMS BV	Eindhoven	25%
Carbyon Holding BV	Eindhoven	7%
DeeptechXL Fund I Coöperatief UA	Eindhoven	3%
Eindhoven Engine BV	Eindhoven	33%

De volgende ondernemingen worden niet geconsolideerd

Naam	Zetel	%
HighTechXL Group BV	Eindhoven	14%
istart.nl Fund Coöperatief UA	Eindhoven	7%
Keiron Printing Technologies BV	Eindhoven	15%
Lion Volt BV	Eindhoven	33%
Lumo Fund II Coöperatief UA	Eindhoven	5%
SparkNano BV	Eindhoven	22%
TracXon BV	Eindhoven	47%
Udentity BV	Eindhoven	15%
Innovation Industries Fund Coöperatief UA	Enschede	2%
SHM Next BV	's-Gravenhage	20%
Newton Energy Solutions Holding BV	Haarlemmermeer	15%
RetinaScope BV	Naarden	20%
LeydenJar Technologies BV	Oegstgeest	2%
Asset Hub BV	Rotterdam	20%
Delta Diagnostics BV	Rotterdam	20%
Tiledmedia BV	Rotterdam	7%
Warmtebron LEAN BV	Schiedam	3%
Calosol BV	Stadskanaal	30%
Pharmaprint BV	Utrecht	20%
CollaneX Therapeutics BV	Voorhout	19%

Delft, 16 maart 2023

Overige gegevens

Resultaatbestemming

De Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bepaalt in artikel 4: Reserves worden gevormd bij de bestemming van het resultaat. Bij de bestemming van het resultaat kunnen tevens bestemmingsreserves worden gevormd dan wel bestaande bestemmingsreserves gemuteerd. De mutaties kunnen toevoegingen of onttrekkingen zijn. Zo kan bij resultaatbestemming door toevoeging een bestemmingsreserve worden gevormd voor toekomstige uitgaven of lasten. De vorming van de bestemmingsreserves moet geschieden op basis van concrete beleidsplannen en concrete financieringsplannen. Daarnaast kan er sprake zijn van onttrekkingen, omdat bijvoorbeeld in het verslagjaar uitgaven hebben plaatsgevonden, waarvoor de bestemmingsreserves oorspronkelijk waren gevormd. Voor zover uitgaven het karakter hebben van kosten die alleen betrekking hebben op het desbetreffende verslagjaar worden deze verwerkt ten laste van de resultatenrekening van dat jaar. Ingeval uitgaven het karakter hebben van investeringen in kennisontwikkeling vindt activering op de balans plaats van deze uitgaven.

De aan deze investering gerelateerde afschrijvingskosten worden vervolgens stelselmatig ten laste van de resultatenrekening gebracht. Voor hetzelfde bedrag aan vorengenoemde afschrijvingskosten dan wel uitgaven die als kosten in het verslagjaar worden aangemerkt, vindt bij de bestemming van het resultaat onttrekking uit de bestemmingsreserves plaats.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht en de raad van bestuur van de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek TNO

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek TNO (hierna: TNO) te Delft gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van TNO per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de aanvullende brief d.d. 21 april 2004 met kenmerk OWB/FO/2004/8195 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2022;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2022;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol TNO 2020 en de regeling controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van TNO zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het TNO Jaarverslag 2022;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720 en het Accountantsprotocol TNO. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag 2022 en de overige gegevens in overeenstemming met de Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Richtlijnen Financiële Verslaggeving TNO van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de aanvullende brief d.d. 21 april 2004 met kenmerk OWB/FO/2004/8195 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT). In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of TNO in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om TNO te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of TNO haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van TNO.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening

nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol TNO 2020, de Regeling controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van TNO;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of TNO haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 16 maart 2023

Ernst & Young Accountants LLP

drs. M. Verschoor RA

Colofon

Wilt u meer weten over TNO of heeft u vragen naar aanleiding van dit verslag of heeft u ideeën? Stuur dan uw reactie naar info@tno.nl

REDACTIE EN PRODUCTIE
Marketing & Communications

TEKST
TNO

CONCEPT EN REALISATIE
CF Report, Amsterdam

©TNO, 16 maart 2023